

Список використаних джерел:

1. Андрусішин Б.І. Методика викладання шкільного курсу «Основи правознавства» / Б.І. Андрусішин, А.М. Гуз – К. : Знання, 2008. – 301 с.
2. Вінницька міська рада Рішення «Про хід виконання Програми правової освіти та надання безоплатної правової допомоги населенню м. Вінниці у 2014 р.» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.vmr.gov.ua/>.
3. Мета, необхідність та ефективність правового виховання – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://obolon.kievcity.gov.ua/content/meta-neobhidnist-ta-efektyvnist-pravovogo-vyhovannya.html>.
4. Психологія та педагогіка – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://subject.com.ua/psychology/psyho_pedagog/113.html.
5. Національна програма правової освіти населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/992/2001>.
6. Обласна програма правової освіти у Вінницькій області на 2010–2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vinrada.gov.ua/perelik_dovgostrokovih_program.htm.
7. Євтушенко Р. Розвиток правової освіти – необхідна умова побудови правової держави / Р. Євтушенко // Історія України. – 2003. – № 9. – С. 18–25.

Свиной О.М.

студентка,

Науковий керівник: Козаченко А.І.

кандидат юридичних наук, доцент,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДОГОВІР ПОЗИКИ ЗА ЛИТОВСЬКИМ СТАТУТОМ 1566 РОКУ

Дослідження історії становлення та розвитку цивільного законодавства на українських землях займає важливе місце серед проблем цивільного права, тому виникає потреба вивчення історичного процесу формування інституту договору у вітчизняному праві. Аналіз другої редакції Литовського статуту 1566 року дозволяє сформулювати досить повне уявлення про розвиток цивільно-правових норм, що врегульовували відносини у сфері зобов'язання.

З огляду на те, що одним із завдань статуту було вдосконалення законодавства щодо забезпечення зобов'язань, за умов розвитку торгівлі, виробництва та кредитно-грошових відносин після входження українських земель до князівства, особлива увага з-поміж інших інститутів галузі цивільного права відводилась нормам, що регулюють особливості та порядок укладення договорів. Тому XVII розділ під назвою «Про записи та продаж» був присвячений регулюванню відносин з приводу укладання та виконання найпоширеніших договорів.

Перш за все, слід назвати відмінну особливість зобов'язального права у Великому князівстві Литовському, а це неоднакова правосуб'єктність сторін договору, яка полягала в тому, що можливості укласти ті чи інші договори залежала від віку, статі та станової приналежності учасника правовідносин.

Таким чином, панівний шляхетський стан користувався повною правоздатністю, тоді як залежне населення перебувало на безправному становищі.

Проте Литовський статут обмежував не лише права селян та міщан, а й, у деякій мірі, правосуб'єктність шляхти. Як згадується в одному з положень цього правового джерела про те, що вислужену нерухомість можна відчужити лише за наявності згоди на те держави.

Значну увагу було приділено інституту договору позики, що зумовлено активним розвитком торгівлі. Даний правочин регулювався переважно нормами звичаєвого права.

За загальним правилом на українських землях, що знаходилися під владою Литви, договір позики укладались в усній формі. Проте у документі визначено випадки, коли закон встановлював обов'язкову письмову форму. Так, за перевищення суми боргу в розмірі 10 кіп грошей договір позики мав обов'язково укладатись у письмовій формі (арт. 25, розд. VII). До того ж закон встановлював додаткову вимогу про необхідність видачі розписки боржником кредитору. Проте, якщо розписка не була складена, кредитор за умови принесення відповідної присяги мав право отримати від боржника не більше 10 кіп грошей (арт. 26, розд. VII). Також передбачалось, у випадках визначених кодексом, укладання угоди в присутності свідків.

Литовський статут 1566 року розкриває зміст та порядок проведення процедур стягнення боргів на підставі договору, зокрема з маєтку за наявності декількох кредиторів. За таких умов, якщо власність на майно боржника дозволяла здійснити виплату заборгованостей, то маєток підлягав продажу, а виручені кошти розподілялися між кредиторами для задоволення власних інтересів (арт. 12, розд. VII).

Цікавою є процедура стягнення боргів за рахунок нерухомого майна боржника, яка мала два види: традиція та ексдивізія. Під традицією слід розуміти процес, за яким нерухоме майно платоспроможного боржника переходило у тимчасове користування кредиторів, і що встановлювалося винятково на підставі рішень суду. Традиція могла бути строковою та безстроковою. Ексдивізія полягала у розподілі нерухомості боржника між кредиторами.

Видатний український вчений історик права М. Василенко у своїй праці «Як скасовано Литовський статут» (1926 р.) відзначав: «Традиція та ексдивізія, як способи правити борги, відповідали загальному характеру Литовського статуту, кодексу цілком середньовічного, феодального, що охороняв шляхетське землеволодіння, не даючи йому виходити з рук власників». Такі способи стягнення боргів захищали право феодальної земельної власності та гальмували розвиток економіки на українських землях у XVI–XIX ст.

Отже, друга редакція Литовського статуту 1566 р. забезпечила високо-розвинуте, як для тогочасних умов, правове регулювання договірних зобов'язань, зокрема, і договору позики, відкрила нові шляхи розвитку, адаптувала їх до тогочасних соціально-економічних умов, закріпила жорсткіші вимоги щодо форм договорів. Недоліками документа було те, що він передбачав становий характер правосуб'єктності учасників цивільно-правових відносин і відстоював інтереси шляхетського землеволодіння, відповідаючи вимогам тогочасного феодального ладу.

Список використаних джерел:

1. Кодифікація цивільного законодавства на українських землях. – Т. 1 / За ред. Р.О. Стефанчука, М.О. Стефанчука. – К., 2009. – С. 244.
2. Статути Великого князівства Литовського : У 3 т. – Т. 2. Статут Великого князівства Литовського 1566 року / За ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. – Одеса, 2003. – С. 350.
3. Статути Великого князівства Литовського : У 3 т. – Т. 3. Статут Великого князівства Литовського 1688 року / За ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. – Одеса, 2004. – С. 446.
4. Бедрій М. Становлення та розвиток інституту права власності за Литовськими статутами / Правова система, громадське суспільство та держава. – Львів, 2007. – С. 36.
5. Блажівська О. Загальні положення зобов'язального права за Литовськими статутами / Вісник прокуратури. – 2014. – № 2 (152). – С. 94–103.
6. Василенко М. Як скасовано Литовського Статута (з історії кодифікації західно-руського та українського права) / Вибрані твори : У 3 т. – Т. 2 : Юридичні праці. – К., 2006. – С. 299.
7. Майкут Х. Інститут забезпечення зобов'язань на українських землях за Литовськими статутами / Часопис Київського університету права. – 2009. – № 3. – С. 68.